HE 175/2024 vp - Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain, ympäristönsuojelulain ja vesilain 3 ja 11 luvun muuttamisesta

Kuuleminen Talousvaliokunnassa
13.11.2024 klo 11.

Lainsäädäntöneuvos Erja Werdi ja erityisasiantuntija Turo Hjerppe
Ympäristöministeriö

Kuvaaja Lentokuva Vallas/ ympäristöministeriö materiaalipankki

Taustaa

Vesipuitedirektiivin (2000/60/EY) vesienhoidon ympäristötavoitteena on suojella, parantaa ja ennallistaa vesiä siten, että

- pintavesien ja pohjavesien tila ei heikkene; ja
- että niiden tila on vähintään hyvä.

Kyseiset ympäristötavoitteet ovat sitovia. EU-tuomioistuimen tuomiot: *Weser* (C-461/13) ja *Land Nordrhein-Westfalen* (C-535/18) tarkensivat ympäristötavoitteiden merkitystä ja sitovuutta.

Vesipuitedirektiivi mahdollistaa poikkeuksia ympäristötavoitteista, joita ovat

- hankekohtainen poikkeus,
- alennetut tilatavoitteet ja
- tavoitteiden määräajan pidennykset.

Budjettisidonnainen esitys liittyy useisiin hallitusohjelman kirjauksiin vesipuitedirektiivistä sekä lupien sujuvoittamisesta. Esityksellä pantaisiin täytäntöön myös EU:n RED III direktiiviä.

Hallituksen esityksen rakenne ja sisältö

Vesienhoidon lainsäädäntö

Ympäristönsuojelulaki ja vesilaki lupamenettelyissä:

- Sitovat ympäristötavoitteet
- Heikentämättömyysvaatimus
- Hankekohtainen poikkeus, edellytykset

- - -

Vesienhoidon suunnittelussa:

- Tehostetaan poikkeusten käyttöä
- Säännös vesienhoidon poikkeusten soveltamisesta

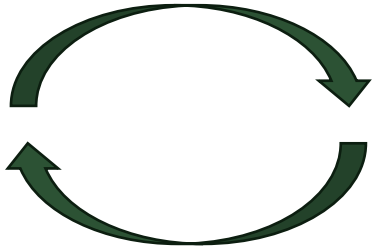

Ympäristönsuojelulaki ja vesilaki

Lisäykset lupaedellytyspykäliin

Hankekohtaisen poikkeuksen menettely- ja toimivaltapykälät ja lisäys lupahakemuspykäliin

Vesienhoidon sitovat ympäristötavoitteet

Keskeisintä esityksessä on, että säädettäisiin vesienhoidon sitovista ympäristötavoitteista ns. vesienhoitolaissa EU-oikeuden ja perustuslain edellyttämällä tavalla:

- sitovat ympäristötavoitteet
- heikentymättömyysvaatimus.

Ympäristönsuojelulakiin ja vesilakiin lisättäisiin uudet luvan myöntämisen edellytykset ympäristötavoitteista.

Ehdotus vastaa voimassa olevaa oikeustilaa, jossa viranomaiset ja hallintotuomioistuimet noudattavat jo nykyisin EU-tuomioistuimen päätöksistä ilmeneviä oikeusnormeja.

Hankekohtainen poikkeus ympäristötavoitteista

Hankekohtaista ympäristötavoitteista poikkeamista koskeva sääntely uudistettaisiin ja poikkeus ehdotetaan käsiteltävän lupa-asian yhteydessä lupaviranomaisessa. Hankekohtaista poikkeusta ei ole toistaiseksi Suomessa käytetty.

Pykäläehdotus perustuu vesipuitedirektiiviin:

- poikkeusta voidaan soveltaa:
  - pintavesimuodostuman fyysisiä ominaisuuksia muuttavassa hankkeessa,
  - pohjavesimuodostuman määrälliseen tilaan vaikuttavassa hankkeessa,
  - pintavettä kuormittavassa hankkeessa, kun tila heikkenee erinomaisesta hyvään.

- kaikkien edellytysten tulee täyttyä:
  - yleisen edun kannalta erittäin tärkeä hanke
  - näitä yhteiskunnallisia hyötyjä ei voida saavuttaa muilla keinoin
  - kaikkien mahdollisten haittavaikutusten vähentäminen
  - ei pysyvästi estä tai vaaranna muiden vesimuodostumien ympäristötavoitteiden saavuttamista.

Vesimuodostumakohtaiset poikkeukset

Vesienhoidon suunnittelussa käytettäviä vesimuodostumakohtaisia poikkeuksia ovat

- alennetut tilatavoitteet; ja
- tavoitteiden saavuttamisen määräajan pidentäminen.

Vesienhoitoviranomaiseen kohdistuvaa velvoitetta joustojen käyttöön tehostettaisiin.

Molempia poikkeuksia sisältyy valtioneuvoston hyväksymiin vesienhoitosuunnitelmiin.

Esityksen vaikutuksista

- Sujuvoittaisi lupamenettelyä ja lisäisi ennakoitavuutta.
- Ympäristötavoitteita ja niiden soveltamista koskeva sääntely selkeytyy, kun olemassa olevan oikeustilan mukaiset säännökset sisällytettäisiin lainsäädäntöön.
- Ei suoraan lisäisi toiminnanharjoittajalta vaadittavia selvityksiä vesiin kohdistuvista vaikutuksista nykytilaan nähden.
- Hankkeen vuoksi myönnettävän poikkeamisen käsittely lupa-asian yhteydessä sujuvoittaa lupamenettelyä.
  - Tämä lisäisi toiminnanharjoittajan selvitysten tarvetta niissä hankkeissa, joihin poikkeamista haetaan. Vastaavasti se lisäisi lupaviranomaisen hallinnollista työtä poikkeamisen edellytysten arvioimiseksi.
  - Poikkeuksen tarve ja myöntämisedellytysten täyttyminen tulisi arvioitavaksi vuosittain arviolta enintään viidessä hankkeessa lupaviranomaisessa.
- Vesienhoidon suunnittelun poikkeussäännöksien muutoksilla selkeytettäisiin sääntelyä. Lisäksi varmistettaisiin, että vesienhoidon vesimuodostumakohtaiset poikkeukset tulevat käyttöön.

Budjettivaikutukset

Esitys edellyttää voimavaroja vesienhoidon tila-arvioon tarvittavaan seurantaan, tiedon käsittelyyn ja hallintaan sekä tiedon saatavuuden edistämiseen myös yhden luukun palvelussa. Lisäys edistää oleellisesti myös luvituksen sujuvoittamista.

Esitykseen kytkeytyvät yhteensä 3,6 milj. euron lisämäärärahaesitykset.

- Määrärahaa esitetään lisättäväksi vesitietojärjestelmän uudistamiseen 3 milj. euroa kertaluontoisesti vuonna 2025.
- Vesienhoidon seurantaan esitetään 0,6 milj. euron vuosittainen lisäys lainmuutoksen vaatimien tietotarpeiden kattamiseksi.

Asetuksenantovaltuudet

Esitykseen sisältyy myös asetuksenantovaltuuksia. Tarkoitus on valmistella säädöshankkeessa vesienhoitoasetuksen (1040/2006) muutoksia kun on tiedossa, tekeekö eduskunta ehdotettuihin perussäännöksiin ja valtuussäännöksiin muutoksia.

Kiitos!

Erityisasiantuntija Turo Hjerppe,
puh 0295250204
Sposti Turo.Hjerppe@gov.fi

Lainsäädäntöneuvos Erja Werdi,
puh 0295250312
Sposti Erja.Werdi@gov.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Aleksanterinkatu 7, Helsinki | PL 35, FI-00023 Valtioneuvosto | ym.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment